

VallásKultúraTársadalom
ReligieCulturăSocietate
ReligionCultureSociety

Doktori Iskola - Școală Doctorală - Doctoral School

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

Theologia viatorum – Kutatás közben

NEMZETKÖZI DOKTORANDUSZKONFERENCIA

**TEOLÓGIA KARUNK
ÚJRAALAPÍTÁSÁNAK
30. ÉVFORDULÓJÁN**

2026. május 30.

Kolozsvár, BBTE-RKTK és Online

Theologia viatorum – Kutatás közben

**V. Nemzetközi Doktoranduszkonferencia
Teológia Karunk újraalapításának 30. évfordulóján**

Időpontja

2026. május 30, 9.00–14.00

Helyszíne:

Kolozsvár, Iuliu Maniu (Szentegyház) utca; 5 szám, 3. emelet

Franz. Card. König terem

valamint

Online (ZOOM): <https://zoom.us/j/95979903783>

Szervező:

BBTE, Római Katolikus Teológia Kar; Vallás, Kultúra, Társadalom Doktori Iskola

Theologia viatorum – Kutatás közben

Doktoranduszkonferencia – 2026. május 30.

Program

9.00 – 9.10	Dr. Diósi Dávid , egyetemi tanár, dékán, ünnepi megnyitó	
9.10 – 9.20	Dr. Holló László , egyetemi tanár, a Doktori Iskola igazgatója, a megjelentek köszöntése	
Időpont	A szekció – személyes jelenléttel	B szekció – Online
09.20 – 09.40	Nagy Loránd Az erdélyi stefanita ferences provincia rendházai és azok iratanyagai az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc idején	Simon Judit-Gyöngyi „Szabadság vagy elhagyatottság?” A deinstitutionalizáció és a kapcsolati közösség dilemmái a fogyatékkal élő személyek életében (1980–2025)
09.40 – 10.00	Kovács Szilvia A participatio új értelmezése a Desiderio desideravi fényében: elámulás és ars celebrandi	Portik Noémi Az alkotás teológiája
10.00 – 10.20	Kisiván Csaba Egzisztenciálteológia mint a valóság reflexiója a XXI. században	Guia Laurean Az erdélyi ferencesek 1948-as tartományi határozattervezete és annak recepciója
10.20 – 10.40 * Kávészünet		
10.40 – 11.00	Szóllósi Katalin-Zsuzsanna A szamosújvári ferences templom és kolostor építése a történeti források tükrében	Balog László Polémia és kontrapolémia. XX. sz. eleji római katolikus válaszok az új szekták/kisegyházak terjedésével kapcsolatosan
11.00 – 11.20	Székely Beáta Jézus Szívének 20. századi tisztelete Veress Ernő prédikációinak tükrében	Csaba Szabó Egy elfeledett anabaptista Biblia-fordítás 1529-ből
11.20 – 11.40	Vörös Péter Coniunctis Viribus — Papi közösség, szinodális lelkipásztorkodás	Préda Barna Képtilalomtól a szakrális képességig: a habán kerámia motívumrendszerének alakulása
11.40 – 12.00	Tóth József-Alpár Mária δορπον-ként való megnevezése a héber qorban kifejezés tükrében a Jakab-protóevangéliumban (PJ 4,2)	Dr. Grébecz-Dula Borbála Párbeszéd vagy elhatárolódás? A gender-diskurzus egyházi recepciójának diverzitása és pasztorális kihívásai a magyarországi történelmi egyházak kontextusában
12.00 – 12.20 * Kávészünet		
12.20 – 12.40	Dicu Ramona Az oltártól a perifériákig – az eucharisztia krisztológiai dinamikája a Dilexit nos enciklika és a Dilexi te apostoli buzdítás tükrében	Hajnal Zoltán A baptista iskolalelkészség lehetséges modelljei. A szakralitás megjelenési módjai az iskolában
12.40 – 13.00	Hegedűs Rita Diána A gyógyulás szentségei: betegek kenete, bűnbánat szentsége, istenkép és imagináció a gyógyulás folyamatában	Pr. Ion Florentin Dobrescu Expansiunea maritimă portugheză între „Cruciada” și începuturile misiunii moderne
13.00 – 13.20	Langmár Enikő A házasság és válás kérdésének teológiai elemzése a keresztény hagyományban: bibliai megalapozás, felekezeti értelmezések és pasztorálpszichológiai vonatkozások	Bereczki Gyöngyvér-Tünde Rizikófaktor vagy erőforrás? A család szerepe a burnout-szindrómában az Amoris Laetitia fényében
13.20	Dr. Holló László , egyetemi tanár, a Doktori Iskola igazgatója a konferenciát bezárja	

Dr. Holló László, egyetemi tanár, a Doktori Iskola igazgatójának köszöntője

Kedves Kollégák, kedves Doktoranduszok, kedves Vendégeink!

Szívből köszöntöm Önöket a *Theologia viatorum – Kutatás közben* elnevezésű doktorandusz konferenciánkon. A cím nem véletlen: a teológus kutató maga is *vándor* – úton lévő ember, aki nem a biztos válaszok táborából, hanem a kérdések útjáról szól. Ez az út olykor magányos, olykor kitérőkön halad, olykor tévesnek bizonyuló ösvényekre vezet – de mindig közösen járható igazán. Pontosan ezért vagyunk ma itt.

I. Miért konferenciázunk?

Hadd kezdjem egy látszólag egyszerű kérdéssel: mire való egy doktorandusz konferencia? A válasz kézenfekvőnek tűnik – tudást osztunk meg, eredményeket mutatunk be –, ám ha mélyebbre nézünk, valami fontosabbat fedezünk fel.

A tudományos kutatás természeténél fogva egyedülálló vállalkozás: hosszú hónapokat, éveket töltünk egyetlen kérdéssel, egyetlen szöveggel, egyetlen probléma árnyalataival. Ez a mélység szükséges és nélkülözhetetlen. De éppen ezért fenyeget a szakmai elszigeteltség veszélye: beleszédülünk saját témánkba, és elfelejtjük, hogy körülöttünk mások is hasonló elszántsággal és hasonló kérdésekkel küzdenek.

A mai nap célja ezért elsősorban nem a teljesítmény demonstrálása, hanem a találkozás. Célunk, hogy segítsük és támogassuk egymás teológiai kutatásait, összekössük a tudományterület fiatal kutatóit. Szeretnénk, hogy egymás munkájának megismerése révén az a bizonyos *sancta invidia* – a szent irigység – ébredjen fel bennünk: ne a kicsinyes versengés irigysége, hanem az a termékeny feszültség, amely azt mondja: *ha ő így tud dolgozni, én is képes vagyok rá, sőt többre is*. Ez az egészséges tudományos közösség dinamikája.

II. Akik ma itt vannak

Amikor végigtekintünk a mai program két szekciójának előadásain, az ember szinte megdöbben a témák gazdagságán és sokszínűségén.

A Történelmi szekcióban az erdélyi ferences múlt dokumentumai elevenednek meg – az 1848–49-es forradalom rendházi krónikái, az 1948-as stefanita tartományi statútumok, a szamosújvári kolostorépítés örmény–ferences párbeszéde, a portugál tengeri terjeszkedés missziótörténeti vetülete, a habán kerámia ikonográfiai fejlődése és a reformáció korának elfeledett anabaptista Biblia-fordítása. Ezek az előadások arra emlékeztetnek bennünket, hogy a teológia nem lebeg a levegőben: testté lesz az időben, a kultúrában, az intézményekben, az emberek mindennapi döntéseiben.

A Teológiai szekcióban a kortárs kérdések kerülnek terítékre: liturgia és részvétel, az eucharisztia és a perifériák, egzisztenciálteológia és valóság, a fogyatékosággal élők közösségi élete, a gender-diskurzus egyházi recepciója, a papi közösség szinodális modellje, a házasság és válás teológiája,

iskolalelkézség és szakralitás, a Jézus Szíve-tisztelet erdélyi gyökerei. Ezek az előadások azt bizonyítják, hogy a teológia nem múzeumi tudomány, hanem élő párbeszéd a hitből fakadó kérdések és a világ valósága között.

Két teljesen különböző irányból, mégis ugyanabba a mélységbe ásunk. Ez a kettős szekció nem megosztottságot jelez, hanem gazdagságot. Ez volt az eredeti elképzelés a beosztást illetően, aztán a személyes jelenlét és az online szervezési keret döntött és elegyedtek a témák.

III. Akik közöttünk vannak

Különös örömmel köszöntöm az Ökumené Doktori Iskola képviselőit. Emlékezetes, hogy már korábban elkezdődött egy együttműködés, az idén már korábban a mi hallgatóink lehettek jelen az ő konferenciájukon – és most ismét együtt vagyunk. Ez a kölcsönösség nem véletlen gesztus: azt fejezi ki, hogy a teológiai kutatás szükségszerűen ökumenikus jellegű. Nem azért, mert feloldjuk a különbségeket, hanem mert a különbségek is csak egymással párbeszédben válnak termékenyekké.

Szeretettel köszöntöm a Hungarológia Doktori Iskola képviselőjét is, akinek jelenléte emlékeztet arra, hogy a teológia nem sziget: kapcsolódik a kultúrához, a nyelvhez, az irodalomhoz, a közösségi emlékezethez.

Sajnálattal kell megjegyeznem, hogy külföldi vendégeket ezúttal nem üdvözölhetünk magunk között – szándék és ígéret volt erre, és bízom benne, hogy a jövőben ez a híd is visszaépül. A nemzetközi bekapcsolódás nem luxus, hanem a tudományos hitelességünk feltétele.

IV. Ahol állunk

És hogy ne csak kívánságokról, hanem tényekről is szóljak: van okunk komoly hálaadásra és büszkeségre is.

A 2026-os QS World University Rankings szakterületi rangsorában – amelyet a világ legtekintélyesebb felsőoktatási rangsorai között tartanak számon – a Babeş-Bolyai Tudományegyetem teológia és vallástudomány képzése *első ízben* szerepel a nemzetközi listán, a 101–150. helyezési sávban. Ez mérföldkő. Nem csupán statisztikai adat: annak elismerése, hogy az itt folyó munka – a kutatás, az oktatás, a doktori képzés – eléri azt a szintet, ahol a világ figyel ránk.

Ez az eredmény a BBTE valamennyi teológiai karának – köztük kiemelten a Római Katolikus Teológia Karnak és a Református Tanárképző és Zeneművészeti Karnak – közös teljesítménye. Nem egymás mellett, hanem egymással együtt értük el.

Természetesen tudjuk, hogy egy ranglistán elfoglalt hely nem azonos a tudás mélységével, és a minősítés nem helyettesíti a valódi szellemi munkát. De jelzi, hogy jó irányban haladunk – és ez bátorítás.

V. Amit kívánok

Kedves Doktorandusz Kollégák! Ma nem publikációs mutatókat és hivatkozási indexeket szeretnék mérni. Azt szeretném, hogy amikor ma délután elhagyjuk ezt a termet, valami megmoccant bennünk.

Azt kívánom, hogy aki meghallgat egy történeti előadást, valamiféle meglepetéssel fedezze fel: *mennyi élő kérdés rejtőzik a levéltári porban*. És aki teológiai előadást hallgat, érezze meg: *mennyi konkrét emberi valóság húzódik meg az elvont teológiai fogalmak mögött*.

Azt kívánom, hogy legyen köztünk termékeny vita, tisztességes kérdésés és bátran kimondott kétely – mert ezek nélkül nincs igazi tudomány.

Azt kívánom, hogy aki ma magányosnak érzi magát a kutatásában, este úgy menjen haza, hogy van mellette néhány ember, aki ugyanolyan komolyan veszi a kérdéseit.

És végül azt kívánom – az Ágoston-i hagyomány szellemében –, hogy *inquietum est cor nostrum*: maradjon nyugtalan a szívünk, amíg meg nem találja, amit keres. Mert a megérkező kutató már nem kutató. A teológus sohasem ér révbe véglegesen – csupán egyre mélyebbre merül.

Isten áldja meg a közös munkánkat!

Theologia viatorum –

Kutatás közben

În mijlocul cercetării | In the Course of Research

Doktorandusz konferencia – Conferință doctorală – Doctoral Conference

2026. május 30. | 30 mai 2026 | 30 May 2026

Absztraktok | Rezumate | Abstracts

Balog László

Vallás, Kultúra, Társadalom, Doktori Iskola / Babeș-Bolyai Tudományegyetem / Római Katolikus Teológia Kar, laszlo.balog@ubbcluj.ro

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Holló László

Polémia és kontrapolémia. XX. sz. eleji római katolikus válaszok az új szekták/kisegyházak terjedésével kapcsolatosan

A XIX. század végén számos, szektának minősített vallási társulat (nazarénusok, adventisták, baptisták, mormonok stb.) erőteljes "térhódításba" kezdett. A történelmi egyházak lassú ébredése elősegítette ezen kisegyházak expanzív terjeszkedését. A baptisták felekezete már az 1870-es évektől vívta a maga harcát a legalitás érdekében, támogatói több mint tucatszor interpelláltak a Parlamentben. Végül 1905-re sikerre vitték ezt a törekvést: a magyar állam a Vallás és Közoktatási Minisztérium 77.092/1905-ös rendelete révén az elismert egyház/felekezet státust, azaz az első kisegyházi státust adta meg a baptisták Ócsai Hitvallásának. Tanulmányomban a történelmi egyházak közül elsőként "ébredő" magyar katolicizmus polémiáival foglalkozom, a katolikus püspöki kar ugyanis – reagálva a jelzésekre – apologetikai feladatokkal bízott meg néhány teológust, akik hitvédelmi illetve ismeretterjesztő iratok elkészítésével próbáltak szembemenni a szektákkal.

Școala Doctorală Religie, Cultură, Societate / Universitatea Babeș-Bolyai / Facultatea de Teologie Romano-Catolică, laszlo.balog@ubbcluj.ro

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Holló László

Polemică și contrapolemică. Răspunsuri romano-catolice de la începutul secolului al XX-lea în legătură cu răspândirea noilor secte/biserici mici

La sfârșitul secolului al XIX-lea, numeroase asociații religioase calificate drept secte (nazarineni, adventiști, baptiști, mormoni etc.) au intrat într-o expansiune puternică. Trezirea lentă a bisericilor istorice a favorizat extinderea acestor comunități religioase mici. Confesiunea baptistă lupta încă din anii 1870 pentru legalitate, susținătorii săi interpellând Parlamentul de peste douăsprezece ori. În cele din urmă, până în 1905, au reușit:

statul maghiar, prin Ordinul nr. 77.092/1905 al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, a acordat Confesiunii de la Ócsai a bapțiștilor statutul de biserică/confesiune recunoscută, adică primul statut de biserică mică. Studiul meu se ocupă de polemicile catolicismului maghiar — primul care s-a trezit dintre bisericile istorice —, întrucât corpul episcopal catolic, reacționând la semnalele primite, a însărcinat câțiva teologi cu sarcini apologetice, aceștia încercând să contracareze sectele prin elaborarea de scrieri de apărare a credinței și de popularizare teologică.

Doctoral School of Religion, Culture, and Society / Babeș-Bolyai University / Faculty of Roman Catholic Theology, laszlo.balog@ubbcluj.ro

PhD Supervisor: Prof. Dr. Holló László

Polemic and Counter-Polemic. Roman Catholic Responses in the Early Twentieth Century to the Spread of New Sects and Minor Churches

At the end of the nineteenth century, numerous religious associations classified as sects (Nazarenes, Adventists, Baptists, Mormons, etc.) began an aggressive expansion. The slow awakening of the historical churches facilitated the expansive growth of these minor churches. The Baptist denomination had been fighting for legality since the 1870s, with its supporters interpellating Parliament on more than a dozen occasions. By 1905 they achieved their goal: the Hungarian state, through Decree No. 77,092/1905 of the Ministry of Religion and Public Education, granted the Baptists' Confession of Ócsai the status of a recognized church or denomination — the first minor church status. My study examines the polemics of Hungarian Catholicism, the first of the historical churches to "awaken," since the Catholic episcopal body, responding to the warning signs, commissioned several theologians with apologetic tasks, who sought to counter the sects by producing works of doctrinal defence and theological popularization.

Bereczki Gyöngyvér-Tünde

Vallás, Kultúra, Társadalom, Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Római Katolikus Teológia Kar, bereczki.gyongyver@ubbcluj.ro

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Holló László

Rizikófaktor vagy erőforrás? A család szerepe a burnout-szindrómában az Amoris Laetitia fényében

A kiégés (burnout) szakirodalmában a család szerepének megítélése napjainkban két nagyon eltérő álláspont mentén polarizálódik. Az egyik – jelenleg hangsúlyosabb – megközelítés a családot kockázati tényezőként azonosítja: a felnőtt családtagokra háruló sokrétű elvárások és kötelezettségek teljesítése során a folyamatos időhiány miatt a reflexióra és a személyes elégedettség elérésére fordítható idő annyira beszűkül, hogy az tartós „lemaradás-érzetet” generál, és ezáltal hozzájárulhat a kiégési folyamat kialakulásához. A másik, kevésbé hangsúlyos, megközelítés a családot védelmező, segítő környezetként értelmezi, amelynek Ferenc pápa 2016-ban kiadott Amoris Laetitia kezdetű apostoli buzdítása tekinthető alapidokumentumának. Jelen tanulmány ez utóbbi megközelítésből indul ki, és két összefüggő kérdést vizsgál: egyrészt azt, hogy az Amoris Laetitia családi lelkiségre vonatkozó javaslatai miként ültethetők át és építhetők be a mindennapi családi életbe; másrészt azt, hogy a családi lelkiség megélése milyen mechanizmusokon keresztül járulhat hozzá a burnout-szindróma megelőzéséhez.

Școala Doctorală Religie, Cultură, Societate / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Romano-Catolică, bereczki.gyongyver@ubbcluj.ro

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Holló László

Factor de risc sau resursă? Rolul familiei în sindromul burnout în lumina documentului Amoris Laetitia

În literatura de specialitate dedicată burnout-ului, aprecierea rolului familiei se polarizează în prezent în jurul a două poziții net divergente. Prima abordare, în prezent mai pregnantă, identifică familia ca factor de risc: în cursul îndeplinirii multiplelor așteptări și obligații care revin membrilor adulți ai familiei, timpul disponibil pentru reflecție și pentru atingerea satisfacției personale se restrânge atât de mult din cauza lipsei cronice de timp, încât generează un persistent „sentiment de rămânere în urmă”, contribuind astfel la declanșarea procesului de burnout. A doua abordare, mai puțin accentuată, interpretează familia ca un mediu protector și de sprijin, pentru care exortăția apostolică Amoris Laetitia, publicată de Papa Francisc în 2016, poate fi considerată documentul de referință. Studiul de față pornește de la această din urmă perspectivă și examinează două întrebări corelate: pe de o parte, cum pot fi transpuse și integrate în viața de familie cotidiană recomandările din Amoris Laetitia referitoare la spiritualitatea familială; pe de altă parte, prin ce mecanisme trăirea spiritualității familiale poate contribui la prevenirea sindromului burnout.

Doctoral School of Religion, Culture, and Society / Babeş-Bolyai University / Faculty of Roman Catholic Theology, bereczki.gyongyver@ubbcluj.ro

PhD Supervisor: Prof. Dr. László Holló

Risk Factor or Resource? The Role of the Family in Burnout Syndrome in the Light of Amoris Laetitia

In the scholarly literature on burnout, assessments of the family's role are currently polarizing along two markedly divergent positions. The first — and presently more prominent — approach identifies the family as a risk factor: in the course of fulfilling the manifold expectations and obligations placed upon adult family members, the chronic lack of time available for reflection and the attainment of personal satisfaction becomes so severely curtailed that it generates a persistent sense of "falling behind," thereby contributing to the development of the burnout process. The second, less prominent approach interprets the family as a protective and supportive environment, for which Pope Francis's 2016 apostolic exhortation *Amoris Laetitia* may be considered the foundational document. The present study takes the latter approach as its starting point and examines two interrelated questions: first, how the recommendations of *Amoris Laetitia* concerning family spirituality can be translated and integrated into everyday family life; and second, through what mechanisms the lived experience of family spirituality may contribute to the prevention of burnout syndrome.

Szabó Csaba

Ökumené Doktori Iskola, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Református Tanárképző és Zeneművészeti Kar, Kolozsvár, szabocsaba@baptistasegely.hu

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Visky Béla

Egy elfeledett anabaptista Biblia-fordítás 1529-ből

Budapesten az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárában bújjik meg az ősnymtatványok között a legkorábbi teljes német nyelvű protestáns bibliafordítás – a Wormsi Biblia 1529-ből –, mely megelőzte Zwingli és Luther fordítását is. A Szentírás megismerése iránti igény hatására Jakob Kautz anabaptista prédikátor az akkoriban elérhető szövegeket – köztük anabaptista fordítók munkáit – szerkesztette egybe. A Tyndale-Bibliát (1526) is kiadó ifjabb Peter Schöffer nyomdájában készült, és nem volt hivatalos vagy uralkodói engedéllyel kiadott szöveg, így jobban illeszkedett az anabaptista üldözött közösségek világába. A »Biblia beyder Alt und Neuen Testaments Teutsch« csekély számban maradt csak fenn, főként a hutterita/habán közösségek hagyatékaiban, ahonnan az Ant. 2641. jelzetű kötet is származik.

Şcoala Doctorală de Ecumenism, Universitatea Babeş-Bolyai, Facultatea de Teologie Reformată şi Muzicologie, Cluj-Napoca, szabocsaba@baptistasegely.hu

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Visky Béla

O traducere anabaptistă uitată a Bibliei din 1529

În Biblioteca Universităţii Eötvös Loránd din Budapesta se ascunde printre incunabule cea mai veche traducere protestantă completă a Bibliei în limba germană — Biblia de la Worms din 1529 — care a precedat traducerile lui Zwingli şi Luther. Sub impulsul dorinţei de a cunoaşte Sfânta Scriptură, predicatorul anabaptist Jakob Kautz a compilat textele disponibile la acea vreme, inclusiv lucrările unor traducători anabaptiști. Tipărită la tipografia tânărului Peter Schöffer — care publicase şi Biblia Tyndale (1526) —, aceasta nu era un text autorizat oficial sau regal, fapt ce o integra mai bine în lumea comunităţilor anabaptiste persecutate. »Biblia beyder Alt und Neuen Testaments Teutsch« s-a păstrat în puţine exemplare, în special în patrimoniul comunităţilor huterite/habane, din care provine şi volumul cu cota Ant. 2641.

Doctoral School of Ecumenics, Babeş-Bolyai University, Faculty of Reformed Theology and Music, Cluj-Napoca, szabocsaba@baptistasegely.hu

PhD Supervisor: Prof. Dr. Visky Béla

A Forgotten Anabaptist Bible Translation from 1529

Hidden among the incunabula in the University Library of Eötvös Loránd University in Budapest is the earliest complete Protestant translation of the Bible into German — the Worms Bible of 1529 — which predated both Zwingli's and Luther's translations. Driven by the desire to know the Holy Scriptures, the Anabaptist preacher Jakob Kautz compiled the texts available at the time, including the work of Anabaptist translators. Printed at the workshop of the younger Peter Schöffer — who had also published the Tyndale Bible (1526) — it was not an officially or royally authorized text, and thus fitted more naturally into the world of persecuted Anabaptist communities. The Biblia beyder Alt und Neuen Testaments Teutsch

survives in only a small number of copies, chiefly in the heritage of Hutterite and Haban communities, from which the volume bearing the shelf mark Ant. 2641 also originates.

Dicu Ramona

Vallás, Kultúra, Társadalom, Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Római Katolikus Teológia Kar, ramona.dicu@ubbcluj.ro

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Diósi Dávid

Az oltártól a perifériáig – az eucharisztia krisztológiai dinamikája a Dilexit nos enciklika és a Dilexi te apostoli buzdítás tükrében

Tanulmányomban Ferenc pápa Dilexit nos enciklikáját és XIV. Leó pápa Dilexi te apostoli buzdítását a liturgia és a periféria összefüggésében vizsgálom. A Dilexit nos Krisztus Szívének hármas szeretetét – testi, lelki és isteni – az eucharishtiában teszi tapinthatóvá: Newman szerint „Krisztus Szíve az Eucharishtiában rejtőzik és még mindig értünk dobog” (DN 26). A liturgia így a megtestesülés szintézise (DN 90), amelyben a Feltámadott átszúrt oldala kegyelem-forrásként feltárul. A Dilexi te e mozgást a perifériák felé bontja ki: Aranyszájú Szent Jánost idézve kimondja, hogy aki nem találkozik Krisztussal a szegényekben, az oltárnál sem tudja őt imádni (DT 41). Az eucharisztia az igazságosság szentségi kifejeződésévé válik. A két dokumentum kapcsát az Ige megtestesülésének krisztológiája képezi: Krisztus, „aki szegénnyé lett” (DT 16), szívében hordozza a perifériákat, s az eucharisztikus ünneplés e kenőzist jelenvalóvá teszi. Az oltár és a periféria egyetlen liturgikus térré válik.

Școala Doctorală Religie, Cultură, Societate / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Romano-Catolică, ramona.dicu@ubbcluj.ro

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Diósi Dávid

De la altar spre periferii — dinamica hristologică a euharistiei în lumina enciclicei Dilexit nos și a îndemnului apostolic Dilexi te

Studiul examinează enciclica Dilexit nos a Papei Francisc și îndemnul apostolic Dilexi te al Papei Leon al XIV-lea în relația dintre liturgie și periferii. Dilexit nos face palpabilă în euharistie tripla iubire a Inimii lui Hristos — trupească, sufletească și divină —: potrivit lui Newman, „Inima lui Hristos se ascunde în Euharistie și încă bate pentru noi” (DN 26). Liturgia devine astfel sinteza întrupării (DN 90), în care coasta străpunsă a Celui Înviațat se descoperă ca izvor de har. Dilexi te desfășoară această mișcare spre periferii: citând pe Sfântul Ioan Gură de Aur, afirmă că cel care nu-L întâlnește pe Hristos în săraci nu I se poate închina nici la altar (DT 41). Euharistia devine expresia sacramentală a dreptății. Legătura dintre cele două documente o constituie hristologia Întrupării Cuvântului: Hristos, „care S-a făcut sărac” (DT 16), poartă în inima Sa periferiile, iar celebrarea euharistică face prezentă această kenoză. Altarul și periferia devin un singur spațiu liturgic.

Doctoral School of Religion, Culture, and Society / Babeş-Bolyai University / Faculty of Roman Catholic Theology, ramona.dicu@ubbcluj.ro

PhD Supervisor: Prof. Dr. Diósi Dávid

From the Altar to the Peripheries — The Christological Dynamics of the Eucharist in the Light of the Encyclical Dilexit nos and the Apostolic Exhortation Dilexi te

The study examines Pope Francis's encyclical *Dilexit nos* and Pope Leo XIV's apostolic exhortation *Dilexite* in the relationship between liturgy and the peripheries. *Dilexit nos* makes tangible in the Eucharist the threefold love of the Heart of Christ — bodily, spiritual, and divine: according to Newman, "the Heart of Christ hides in the Eucharist and still beats for us" (DN 26). The liturgy thus becomes the synthesis of the Incarnation (DN 90), in which the pierced side of the Risen One is revealed as a source of grace. *Dilexite* unfolds this movement toward the peripheries: quoting Saint John Chrysostom, it declares that whoever does not encounter Christ in the poor cannot adore him at the altar either (DT 41). The Eucharist becomes the sacramental expression of justice. The link between the two documents is the Christology of the Incarnation of the Word: Christ, "who became poor" (DT 16), carries the peripheries in his heart, and the eucharistic celebration makes this kenosis present. The altar and the periphery become a single liturgical space.

Pr. Ion Florentin Dobrescu

Școala Doctorală Religie, Cultură, Societate – Școala Doctorală de Teologie "Isidor Todoran" /
Universitatea Babeș-Bolyai / Facultatea de Teologie Romano-Catolică / Facultatea de Teologie Ortodoxă,
ion.dobrescu@ubbcluj.ro

Conducători de doctorat: Prof. univ. dr. Holló László / Conf. univ. dr. Patriciu Dorin Vlaicu

Expansiunea maritimă portugheză între "Cruciadă" și începuturile misiunii moderne

Studiul urmărește trecerea de la conceptul de "Cruciadă" la cel de Misiune, pe parcursul expansiunii militare și comerciale în teritorii necunoscute europenilor anterior secolului al XV-lea, în cadrul unui program misionar de evanghelizare pașnică și adaptată culturilor locale. Acest proces a avut un impact geopolitic și economic global, cu transformarea Lisabonei în primul centru comercial mondial și a monedei portugheze de aur în etalon internațional, dar și un impact religios, prin misiunile creștine cu influență culturală și religioasă mondială. Activitatea misionară s-a manifestat în trei direcții: enculturația, educația și opera caritativă. Moștenirea cea mai durabilă a expedițiilor portugheze rămâne crearea unei civilizații globale interconectate, în care religia creștină a creat punți de legătură și a acționat ca motor de dezvoltare socială și culturală pe termen lung, susținută și de formarea structurilor bisericesti locale.

Vallás, Kultúra, Társadalom, Doktori Iskola – "Isidor Todoran" Teológiai Doktori Iskola / Babeș-Bolyai
Tudományegyetem / Római Katolikus Teológia Kar / Ortodox Teológia Kar, ion.dobrescu@ubbcluj.ro

Doktorátusvezetők: Prof. univ. dr. Holló László / Conf. univ. dr. Patriciu Dorin Vlaicu

A portugál tengeri terjeszkedés a "Keresztes hadjárat" és a modern misszió kezdetei között

A tanulmány nyomon követi a "Keresztes hadjárat" fogalmától a Misszió fogalmáig vezető átmenetet a XV. század előtt az európaiak számára ismeretlen területekre irányuló katonai és kereskedelmi terjeszkedés során, egy békés, a helyi kultúrákhoz alkalmazkodó evangelizációs missziós program keretében. Ez a folyamat globális geopolitikai és gazdasági hatást gyakorolt: Lisszabon az első globális kereskedelmi központtá vált, a portugál arany pedig nemzetközi etalonná. A missziós tevékenység három irányban nyilvánult meg: az inkulturáció (a keresztény üzenet beágyazása a helyi kultúrákba, például Kínában és Japánban), az oktatás (különböző fokú iskolák alapítása és könyvek nyomtatása helyi nyelveken) és a karitatív tevékenység (jótékonyági intézmények alapítása minden misszió és plébánia mellett). A portugál expedíciók legtartósabb öröksége egy összekapcsolt globális civilizáció létrehozása, amelyben a keresztény vallás kulturális hidakat épített és hosszú távú társadalmi és kulturális fejlődés motorjaként működött.

"Isidor Todoran" Doctoral School of Theology / Babeș-Bolyai University / Faculty of Roman Catholic
Theology / Faculty of Orthodox Theology, ion.dobrescu@ubbcluj.ro

PhD Supervisors: Prof. Dr. Holló László / Assoc. Prof. Dr. Patriciu Dorin Vlaicu

Portuguese Maritime Expansion between "Crusade" and the Beginnings of Modern Mission

The study traces the transition from the concept of the "Crusade" to that of Mission in the course of military and commercial expansion into territories unknown to Europeans prior to the fifteenth century, within the

framework of a missionary programme of peaceful evangelization adapted to local cultures. This process had a profound global geopolitical and economic impact, transforming Lisbon into the first global commercial hub and establishing the Portuguese gold coin as an international standard, while also exerting a lasting religious influence through Christian missions with worldwide cultural and religious reach. Missionary activity was expressed in three directions: inculturation, education, and charitable works. The most enduring legacy of the Portuguese expeditions remains the creation of an interconnected global civilization, in which the Christian religion served as a bridge between cultures and acted as a long-term engine of social and cultural development, further sustained by the formation of local ecclesiastical structures.

Dr. Grébecz-Dula Borbála

Ökumené Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Református Tanárképző és Zeneművészeti Kar, Kolozsvár, dula.borbala@gmail.com

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Fazakas Sándor

Párbeszéd vagy elhatárolódás? A gender-diskurzus egyházi recepciójának diverzitása és pasztorális kihívásai a magyarországi történelmi egyházak kontextusában

A tanulmány a gender-diskurzus magyarországi történelmi egyházi recepcióját vizsgálja oktatási és ifjúsági lelkigondozói szempontból. A kutatás elméleti íve a fogalom orvosi-pszichológiai eredetétől a posztmodern performatív identitáselméletekig terjed. A dolgozat elemzi az európai protestáns testületek affirmatív „gender justice” megközelítése és a hazai egyházi közbeszédet uraló, a társadalmi nemet „ideológiaként” és ontológiai veszélyként keretező álláspontok közötti feszültséget. Az értekezés rámutat a hivatalos doktrínák és a megélt lelkigondozói valóság közötti résre, különös tekintettel a katolikus, református, evangélikus és baptista sajátosságokra. A bemutatott empirikus kutatási terv vegyes módszertannal kívánja feltárni az egyházi szakemberek attitűdjeit, kompetencia-térképét és a pasztorális gyakorlatban alkalmazott hídépítő stratégiákat.

Școala Doctorală de Ecumenism / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Reformată și Muzicologie, Cluj-Napoca, dula.borbala@gmail.com

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Fazakas Sándor

Dialog sau delimitare? Diversitatea recepției ecleziale a discursului de gen și provocările sale pastorale în contextul bisericilor istorice din Ungaria

Studiul examinează recepția discursului de gen în cadrul bisericilor istorice din Ungaria din perspectiva educației și a asistenței pastorale a tineretului. Arcu teoretic al cercetării se întinde de la originile medicale și psihologice ale conceptului până la teoriile identitare performative postmoderne. Lucrarea analizează tensiunea dintre abordarea afirmativă a justiției de gen a organismelor protestante europene și pozițiile dominante în discursul eclezial intern, care încadrează genul social ca ideologie și pericol ontologic. Studiul evidențiază decalajul dintre doctrinele oficiale și realitatea pastorală trăită, cu atenție specială la particularitățile catolice, reformate, luterane și baptiste. Planul de cercetare empirică prezentat urmărește să exploreze, printr-o metodologie mixtă, atitudinile specialiștilor ecleziali, harta competențelor lor și strategiile de mediere aplicate în practica pastorală.

Doctoral School of Ecumenics / Babeş-Bolyai University / Faculty of Reformed Theology and Music, Cluj-Napoca, dula.borbala@gmail.com

PhD Supervisor: Prof. Dr. Fazakas Sándor

Dialogue or Delimitation? The Diversity of Ecclesial Reception of Gender Discourse and Its Pastoral Challenges in the Context of Hungary's Historical Churches

The study examines the reception of gender discourse in Hungary's historical churches from the perspective of religious education and youth pastoral care. The theoretical arc of the research extends from the medical-psychological origins of the concept to postmodern performative identity theories. The paper analyses the

tension between the affirmative "gender justice" approach of European Protestant bodies and the positions dominating domestic ecclesial discourse, which frame social gender as "ideology" and an ontological threat. The study highlights the gap between official doctrines and lived pastoral reality, with particular attention to Catholic, Reformed, Lutheran, and Baptist particularities. The empirical research plan presented aims to explore, through a mixed-method approach, the attitudes of ecclesial professionals, their competence profiles, and the bridge-building strategies applied in pastoral practice.

Guia Laurean

Vallás, Kultúra, Társadalom, Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Római Katolikus Teológia Kar, Kolozsvár, frhugoofm@gmail.com

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Csiszár Klára

Az erdélyi ferencesek 1948-as tartományi határozattervezete és annak recepciója

Az 1948. június 21–25. között Medgyesen tartott tartományi káptalan Gatti Kelemen elnöklete alatt határozatot hozott az erdélyi stefanita ferences provincia saját tartományi statútumainak összeállításáról. A korábbi statútumok kizárólag az Általános Konstitúciókat követték, figyelmen kívül hagyva az erdélyi sajátosságokat, így Gurzó Anaklét rendi jogász megítélése szerint gyakorlatilag alkalmazhatatlanná váltak. Az új határozattervezet megírását nem modernizálási szándék, hanem az Általános Konstitúciók helyi viszonyokhoz hű alkalmazásának igénye vezette. A tervezetre beérkezett rendtagi visszajelzések értékes forrást jelentenek az erdélyi ferencesek II. világháború utáni mindennapi életének megismeréséhez. A legtöbb észrevétel a ruházkodás, a tisztálkodás, az utazás és a kolostorból való eltávozás kérdésköréhez érkezett. A válaszok egyrészt a szabályok rugalmasabb alkalmazását szorgalmazták a helyi éghajlati, egészségi és lelkipásztori körülményekre hivatkozva, másrészt fegyelmi problémákra és az engedelmesség hiányára is rámutattak. A visszajelzések összességében a gyakorlati szükségletek és a szerzetesi eszmények közötti egyensúly keresését tükrözik.

Școala Doctorală Religie, Cultură, Societate / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Romano-Catolică, frhugoofm@gmail.com

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Csiszár Klára

Proiectul de statute provinciale ale franciscanilor transilvăneni din 1948 și recepția sa

Capitulul provincial ținut la Mediaș între 21–25 iunie 1948, sub președinția lui Gatti Kelemen, a hotărât alcătuirea statutelor provinciale proprii ale provinciei franciscane stefanite din Transilvania. Statutele anterioare urmau exclusiv Constituțiile Generale, ignorând particularitățile transilvănene și devenind, în opinia juristului canonic Gurzó Anaklét, practic inaplicabile. Redactarea noului proiect de statute nu a fost ghidată de intenția de modernizare, ci de dorința de a aplica cât mai fidel dispozițiile Constituțiilor Generale la condițiile de viață ale provinciei. Răspunsurile membrilor ordinului la proiect constituie o sursă valoroasă pentru cunoașterea vieții cotidiene a franciscanilor transilvăneni după cel de-al Doilea Război Mondial. Cele mai multe observații au vizat problematica îmbrăcămintei, a igienei, a călătoriilor și a ieșirii din mănăstire. Răspunsurile au pledat pe de o parte pentru o aplicare mai flexibilă a regulilor, iar pe de altă parte au semnalat probleme disciplinare și lipsa ascultării monahale. Feedbackurile reflectă în ansamblu căutarea unui echilibru între necesitățile practice și idealurile vieții monahale.

Doctoral School of Religion, Culture, and Society / Babeş-Bolyai University / Faculty of Roman Catholic Theology, frhugoofm@gmail.com

PhD Supervisor: Prof. Dr. Csiszár Klára

The 1948 Draft Provincial Statutes of the Transylvanian Franciscans and Their Reception

The provincial chapter held in Mediaş between 21–25 June 1948, under the presidency of Kelemen Gatti, resolved to compile the province's own provincial statutes for the Transylvanian Stephanite Franciscan province. The earlier statutes had followed exclusively the General Constitutions, disregarding Transylvanian particularities and, in the assessment of the canon lawyer Anaklét Gurzó, becoming practically inapplicable. The drafting of the new statutes was guided not by any intention of modernization, but by the desire to apply the General Constitutions as faithfully as possible to the conditions of life in the province. The responses received from members of the order constitute a valuable source for understanding the everyday life of the Transylvanian Franciscans following the Second World War. The most numerous observations concerned the matters of clothing, hygiene, travel, and leaving the monastery. The responses pleaded for a more flexible application of the rules and also pointed to disciplinary problems and a lack of monastic obedience. Taken together, the responses reflect a search for balance between practical needs and monastic ideals.

Hajnal Zoltán

Ökumené Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Református Tanárképző és Zeneművészeti Kar, Kolozsvár, zoltan.hajnal@ubbcluj.ro

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Fazakas Sándor

A baptista iskolalelkészség lehetséges modelljei. A szakralitás megjelenési módjai az iskolában

2013 óta szolgálnak iskolalelkészek a magyarországi baptista iskolákban. Olyan intézményekben végzik a munkájukat, amelyek többségében állami vagy alapítványi működésből kerültek egyházi fenntartásba. Ez a tény különösen is hangsúlyossá tette azt a kérdést, hogy az egyházi működést, az intézményben megvalósuló hitéletet hogyan lehet meghatározóvá tenni. Ebben kaptak fontos szerepet az iskolalelkészek, akiknek feladata lett, hogy az intézmények keresztény arculatát formálják és erősítsék. Az egyháztól kapott megbízásukat egy alapvetően szekuláris feladatokat ellátó közegben kell megélniük. Az iskolalelkészek kihívása, hogy megtalálják azokat a kereteket, tevékenységeket és eszközöket, amelyeken keresztül ez megvalósítható. Ebben jelent segítséget és alapozást a lehetséges modellekről való gondolkozás.

Școala Doctorală de Ecumenism / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Reformată și Muzicologie, Cluj-Napoca, zoltan.hajnal@ubbcluj.ro

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Fazakas Sándor

Modele posibile ale capelăniei școlare baptiste. Modalitățile de manifestare a sacralității în școală

Din 2013, capelanii servesc în școlile baptiste din Ungaria. Aceștia își desfășoară activitatea în instituții care, în cea mai mare parte, au trecut din administrare de stat sau fundațională în administrare ecleziastică. Acest fapt a accentuat în mod special întrebarea cum poate deveni determinantă funcționarea ecleziastică și viața religioasă în instituție. Capelanii școlari au primit în acest sens un rol important, având sarcina de a forma și consolida profilul creștin al instituțiilor. Misiunea primită de la Biserică trebuie trăită într-un mediu cu sarcini fundamental seculare. Provocarea capelanilor școlari constă în a găsi cadrele, activitățile și instrumentele prin care aceasta poate fi realizată. Reflecția asupra modelelor posibile oferă sprijin și fundament în această privință.

Doctoral School of Ecumenics / Babeş-Bolyai University / Faculty of Reformed Theology and Music, Cluj-Napoca, zoltan.hajnal@ubbcluj.ro

PhD Supervisor: Prof. Dr. Fazakas Sándor

Possible Models of Baptist School Chaplaincy. The Forms of Sacred Presence in Schools

Since 2013, chaplains have been serving in Baptist schools in Hungary. They carry out their work in institutions that, for the most part, have passed from state or foundation management into ecclesiastical maintenance. This fact has made particularly acute the question of how ecclesiastical operation and religious life within the institution can be made determinative. School chaplains have been given an important role in this regard, charged with shaping and strengthening the Christian character of the institutions. The mandate received from the Church must be lived out in an environment whose tasks are fundamentally secular. The challenge for school chaplains is to find the frameworks, activities, and instruments through

which this can be realized. Reflection on possible models provides support and a foundation in this endeavour.

Hegedűs Rita Diána

Ökumené Doktori Iskola, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Református Tanárképző és Zeneművészeti Kar, Kolozsvár, rita.hegedus@ubbcluj.ro

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Nóda Mózes

A gyógyulás szentségei: betegek kenete, bűnbánat szentsége, istenkép és imagináció a gyógyulás folyamatában

Korunk társadalmában egyre inkább elhatalmasodnak a különböző test-lelki betegségek. Fontosnak tartom megvilágítani azokat a tényezőket, amelyek támogatást nyújthatnak számunkra. Hipotézisem: a pozitív istenképpel rendelkező emberek számára hatékonyabb a betegek kenetének hatása, és a bűnbánat szentségéhez járulás segítheti a gyógyulást. Az imagináció kísérő jelenségként van jelen és segít internalizálni a szentségek hatását. A kutatás első részében kifejttem a betegek kenete és a bűnbocsánat szentségének teológiai alapjait. Ezután kitérek az istenképek formáira, továbbá az imaginációra és azok hatásaira. A következő részben tárgyalom a gyógyulás folyamatát és összevetem az említett tényezők közötti kapcsolatot, majd megvizsgálom az összefüggéseket. Jézus korában más betegségekkel küzdöttek az emberek, de a szentségek által Isten ma is segíti az embert átívelve a szociális közegeket és történelmi korokat.

Școala Doctorală de Ecumenism, Universitatea Babeş-Bolyai, Facultatea de Teologie Reformată și Muzicologie, Cluj-Napoca, rita.hegedus@ubbcluj.ro

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Nóda Mózes

Sacramentele vindecării: ungeria bolnavilor, sacramentul pocăinței, imaginea lui Dumnezeu și imaginația în procesul vindecării

Diferite boli psiho-somatice se extind tot mai mult în societatea contemporană. Consider important să iluminăm factorii care ne pot oferi sprijin. Ipoteza mea: pentru persoanele cu o imagine pozitivă a lui Dumnezeu, efectul ungerii bolnavilor este mai eficient, iar apropierea de sacramentul pocăinței poate favoriza vindecarea. Imaginația este prezentă ca fenomen însoțitor și ajută la interiorizarea efectelor sacramentelor. În prima parte a cercetării expun bazele teologice ale ungerii bolnavilor și ale sacramentului iertării. Ulterior abordez formele imaginilor despre Dumnezeu, precum și imaginația și efectele acestora. În partea următoare tratez procesul vindecării și compar relația dintre factorii menționați, examinând totodată corelațiile. Deși oamenii din vremea lui Iisus sufereau de alte boli, Dumnezeu îl ajută pe om și astăzi prin sacrame, transcenzând mediile sociale și epocile istorice.

Doctoral School of Ecumenics, Babeş-Bolyai University, Faculty of Reformed Theology and Music, Cluj-Napoca, rita.hegedus@ubbcluj.ro

PhD Supervisor: Prof. Dr. Nóda Mózes

The Sacraments of Healing: Anointing of the Sick, the Sacrament of Penance, the Image of God, and Imagination in the Healing Process

Various psychosomatic illnesses are increasingly prevalent in contemporary society. I consider it important to illuminate the factors that can offer support. My hypothesis is that the effect of the anointing of the sick

is more efficacious for those who hold a positive image of God, and that receiving the sacrament of penance can support the healing process. Imagination is present as an accompanying phenomenon and helps to internalize the effects of the sacraments. In the first part of the research I expound the theological foundations of the anointing of the sick and the sacrament of forgiveness. I then address the forms of images of God, as well as imagination and its effects. In the following section I discuss the healing process and examine the correlations between the factors mentioned. Although people in the time of Jesus suffered from different illnesses, God continues to assist human beings today through the sacraments, transcending social contexts and historical epochs.

Kisiván Csaba

Vallás, Kultúra, Társadalom, Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Római Katolikus Teológia Kar, csaba.kisivan@ubbcluj.ro

Doktorátusvezető: Conf. univ. dr. Vik János

Egzisztenciálteológia mint a valóság reflexiója a XXI. században

Tudjuk-e hitelesen hirdetni az evangéliumot annak örömhír jellegével és hatásával; meg tudjuk-e fogalmazni hitünket az aktuális kor kontextusában olyan erővel, amellyel azt az Egyház Jézus Krisztustól kapta? Az általunk egzisztenciálteológiának nevezett teológiai törekvés arra tesz kísérletet, hogy a valóságban és a valóságra reagálva fogalmazza meg a kinyilatkoztatás értelmet adó igazságát, mely által az Egyház és az Istenről való beszédünk hiteles jellé válhat a világban. Az egzisztenciálteológia tehát (a mi értelmezésünkben) nem az egzisztencia teológiája vagy analízise, hanem az egzisztenciából – az ember létbeli tapasztalatából – kiinduló értelmes beszéd az Istenről, azzal a szándékkal, hogy (újra)felfedezzük, a világ és benne az ember – minden tapasztalatával – Isten jelenlétének és működésének a "helye" kortárs kultúránkban és társadalmunkban.

Școala Doctorală Religie, Cultură, Societate / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Romano-Catolică, csaba.kisivan@ubbcluj.ro

Conducător de doctorat: Conf. univ. dr. Vik János

Teologia existențială ca reflecție a realității în secolul al XXI-lea

Putem oare să vestim autentic Evanghelia cu caracterul și forța ei de veste bună? Putem oare să formulăm credința noastră în contextul epocii actuale cu aceeași putere cu care Biserica a primit-o de la Iisus Hristos? Demersul teologic pe care îl numim teologie existențială încearcă să formuleze adevărul revelat — adevăr dătător de sens — pornind din realitate și răspunzând realității, astfel încât Biserica și discursul nostru despre Dumnezeu să poată deveni semn autentic în lume. Teologia existențială (în interpretarea noastră) nu este teologia sau analiza existenței, ci discursul rațional despre Dumnezeu pornind din existență — din experiența ontologică a omului —, cu intenția de a (re)descoperi că lumea și omul din ea reprezintă "locul" prezenței și lucrării lui Dumnezeu în cultura și societatea noastră contemporană.

Doctoral School of Religion, Culture, and Society / Babeş-Bolyai University / Faculty of Roman Catholic Theology, csaba.kisivan@ubbcluj.ro

PhD Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Vik János

Existential Theology as a Reflection of Reality in the Twenty-First Century

Can we proclaim the Gospel authentically, with its character and force as good news? Can we articulate our faith in the context of the present age with the power with which the Church received it from Jesus Christ? The theological endeavour we call existential theology attempts to formulate the meaning-giving truth of Revelation from within reality and in response to it, so that the Church and our discourse about God may become an authentic sign in the world. Existential theology, in our interpretation, is not the theology or analysis of existence, but rational speech about God arising from existence — from the human being's

ontological experience — with the intention of (re)discovering that the world and the human being within it constitute the "place" of God's presence and action in our contemporary culture and society.

Kovács Szilvia

Vallás, Kultúra, Társadalom, Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Római Katolikus Teológia Kar, szilvia.kovacs@ubbcluj.ro

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Diósi Dávid

A participatio új értelmezése a Desiderio desideravi fényében: elámulás és ars celebrandi

Az előadás a liturgikus részvétel teológiai újraértelmezését vizsgálja Ferenc pápa Desiderio desideravi apostoli levele alapján. Kiindulópontja, hogy a II. Vatikáni Zsinat ezen központi fogalma a recepció során különböző hangsúlyeltolódások mentén értelmeződött: a külső aktivitás erős hangsúlyozása, a konzervatív megközelítés és a közösségi dimenzió kiemelése révén. Az előadás röviden felvázolja a fogalom történeti fejlődését, majd elemzi az apostoli levél hangsúlyait a részvétel fogalmához kapcsolódóan. Tézise szerint a pápa teológiai szintézist kínál, amelynek középpontjában az elámulás, mint alapgatartás áll. Ez teszi lehetővé a szimbolikus nyelv megértését és a húsvéti misztériumba való bevonódást az ars celebrandi által. A részvétel így Isten kezdeményezésére adott válaszként valósul meg, és a Szentlélek által, az Egyház közösségében, az ars celebrandi formájában ölt testet. Ez az értelmezés hozzájárul a fogalom árnyaltabb megértéséhez és pasztorális alkalmazásához.

Școala Doctorală Religie, Cultură, Societate / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Romano-Catolică, szilvia.kovacs@ubbcluj.ro

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Diósi Dávid

O nouă interpretare a conceptului de participatio în lumina documentului Desiderio desideravi: uimire și ars celebrandi

Lucrarea examinează reinterpretarea teologică a participării liturgice în lumina scrisorii apostolice Desiderio desideravi a Papei Francisc. Punctul de plecare îl constituie faptul că acest concept central al Conciliului al II-lea Vatican a primit, în procesul recepției, diverse nuanțe interpretative: accentuarea puternică a activității exterioare, abordarea conservatoare și sublinierea dimensiunii comunitare. Lucrarea schițează pe scurt evoluția istorică a conceptului, analizând apoi accentele scrisorii apostolice în raport cu noțiunea de participare. Teza sa susține că Papa oferă o sinteză teologică al cărei centru îl reprezintă uimirea ca atitudine fundamentală. Aceasta face posibilă înțelegerea limbajului simbolic și implicarea în misterul pascal prin ars celebrandi. Participarea se realizează astfel ca răspuns la inițiativa lui Dumnezeu și prinde formă prin Duhul Sfânt, în comuniunea Bisericii, sub forma ars celebrandi. Această interpretare contribuie la o înțelegere mai nuanțată a conceptului și la aplicarea sa pastorală.

Doctoral School of Religion, Culture, and Society / Babeş-Bolyai University / Faculty of Roman Catholic Theology, szilvia.kovacs@ubbcluj.ro

PhD Supervisor: Prof. Dr. Diósi Dávid

A New Interpretation of Participatio in the Light of Desiderio Desideravi: Wonder and Ars Celebrandi

The paper examines the theological reinterpretation of liturgical participation in the light of Pope Francis's apostolic letter Desiderio Desideravi. Its starting point is the observation that this central concept of the

Second Vatican Council has been interpreted, in the course of its reception, through various shifts of emphasis: a strong stress on external activity, a conservative approach, and an accentuation of the communal dimension. The paper briefly outlines the historical development of the concept and then analyses the apostolic letter's emphases in relation to the notion of participation. Its thesis holds that the Pope offers a theological synthesis centred on wonder as a fundamental disposition. This wonder makes possible the understanding of symbolic language and the entry into the paschal mystery through the *ars celebrandi*. Participation is thus realized as a response to God's initiative, taking form through the Holy Spirit, in the communion of the Church, in the shape of the *ars celebrandi*. This interpretation contributes to a more nuanced understanding of the concept and to its pastoral application.

Langmár Enikő

Ökumené Doktori Iskola, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Református Tanárképző és Zeneművészeti Kar, Kolozsvár, u.encike@gmail.com

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Fazakas Sándor

A házasság és válás kérdésének teológiai elemzése a keresztény hagyományban: bibliai megalapozás, felekezeti értelmezések és pasztorálpszichológiai vonatkozások

Jelen tanulmány vizsgálja a házasság és a válás teológiai értelmezését, különös tekintettel azok pasztorálpszichológiai vonatkozásaira. A házasság a keresztény hagyomány szerint nem csupán társadalmi intézményként jelenik meg, sokkal inkább Isten általi szövetségként, amely a szeretet, a hűség és a közösség alapját képezi. A válás teológiai megközelítése ezzel szemben igen komplex és felekezetenként eltér, minden esetben spirituális kérdéseket vetve fel. A tanulmány bemutatja mind a házasság, mind a válás teológiai és bibliai alapjait, valamint áttekinti a főbb keresztény felekezetek eltérő álláspontjait. A publikáció célja, hogy a teológiai reflexiót és a pasztorálpszichológiai megközelítést összekapcsolja, és rámutasson arra, hogy a válással érintett személyek kísérése empátiát, elfogadást és komplex szemléletet igényel.

Școala Doctorală de Ecumenism, Universitatea Babeş-Bolyai, Facultatea de Teologie Reformată și Muzicologie, Cluj-Napoca, u.encike@gmail.com

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Fazakas Sándor

Analiza teologică a căsătoriei și divorțului în tradiția creștină: fundament biblic, interpretări confesionale și aspecte pastoral-psiho-logice

Prezentul studiu examinează interpretarea teologică a căsătoriei și divorțului, cu accent deosebit pe dimensiunile lor pastoral-psiho-logice. Căsătoria, în tradiția creștină, nu apare doar ca instituție socială, ci mai degrabă ca un legământ instituit de Dumnezeu, constituind totodată fundamentul iubirii, al fidelității și al comuniunii. Abordarea teologică a divorțului este, prin contrast, deosebit de complexă și variază de la confesiune la confesiune, ridicând însă în fiecare caz întrebări de natură spirituală. Studiul prezintă bazele teologice și biblice ale căsătoriei și divorțului și trece succint în revistă pozițiile diferite ale principalelor confesiuni creștine. Scopul lucrării este de a conecta reflecția teologică cu abordarea pastoral-psiho-logică și de a arăta că însoțirea persoanelor afectate de divorț necesită empatie, acceptare și o perspectivă complexă.

Doctoral School of Ecumenics, Babeş-Bolyai University, Faculty of Reformed Theology and Music, Cluj-Napoca, u.encike@gmail.com

PhD Supervisor: Prof. Dr. Fazakas Sándor

A Theological Analysis of Marriage and Divorce in the Christian Tradition: Biblical Foundations, Confessional Interpretations, and Pastoral-Psychological Dimensions

The present study examines the theological interpretation of marriage and divorce, with particular attention to their pastoral-psiho-logical dimensions. In the Christian tradition, marriage appears not merely as a social institution, but rather as a covenant established by God, constituting the foundation of love, fidelity, and community. The theological approach to divorce is, by contrast, highly complex and varies from confession

to confession, yet in every case raises spiritual questions. The study presents both the theological and biblical foundations of marriage and divorce, and briefly reviews the differing positions of the major Christian confessions. The paper's aim is to connect theological reflection with a pastoral-psychological approach and to show that accompanying persons affected by divorce requires empathy, acceptance, and a multidimensional perspective.

Nagy Loránd

Vallás, Kultúra, Társadalom, Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Római Katolikus Teológia Kar, lorand.nagy1@ubbcluj.ro

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Holló László

Az erdélyi stefanita ferences provincia rendházai és azok iratanyagai az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc idején

1848-ban az erdélyi stefanita – Szent Istvánról elnevezett – ferences rendtartományhoz 23 rendház tartozott, amelyeket Keresztes Márton József provinciális vezetett, s kinek a vezetése alá 144 ferences testvér tartozott. A 23 rendház közül többről is több információ fennmaradt, köszönhetően többek között a hét jelenleg ismert Historia Domusnak. A Historia Domusok is többfélék, hiszen volt köztük, amelyik mindenről is tartalmaz feljegyzést, voltak, amelyek a forradalom eseményeinek a leírására tették a hangsúlyt, illetve olyanok, amelyek a rendház körüli történekekről írtak. A Historia Domusok mellett fennmaradtak a tartományfőnök körlevelei, házfőnökök levelei, illetve a püspök és az ideiglenes helyettes püspök levelei. Az erdélyi ferencesek közül sokan aktívan részt vettek a forradalomban, mellette sok információ maradt fent az eseményekről feljegyzéseiknek köszönhetően.

Școala Doctorală Religie, Cultură, Societate / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Romano-Catolică, lorand.nagy1@ubbcluj.ro

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Holló László

Mănăstirile provinciei franciscane stefanite din Transilvania și materialele lor documentare în perioada Revoluției și Războiului de Independență din 1848–1849

În anul 1848, provincia franciscană stefanită – denumită după Sfântul Ștefan – din Transilvania cuprindea 23 de mănăstiri, conduse de provincialul Keresztes Márton József, căruia îi erau subordonați 144 de frați franciscani. Despre mai multe dintre cele 23 de mănăstiri s-au păstrat informații bogate, datorită, între altele, celor șapte Historia Domus cunoscute până în prezent. Acestea sunt de mai multe tipuri: unele conțin consemnări despre toate aspectele vieții conventuale, altele au pus accentul pe descrierea evenimentelor revoluționare, iar altele au relatat despre întâmplările din jurul mănăstirii. Alături de Historia Domus, s-au păstrat și circularele provincialului, scrisorile superiorilor de mănăstire, precum și scrisorile episcopului și ale episcopului vicar interimar. Mulți dintre franciscanii transilvăneni au participat activ la revoluție, iar consemnările lor au transmis posterității numeroase informații despre evenimentele acelei perioade.

Doctoral School of Religion, Culture, and Society / Babeş-Bolyai University / Faculty of Roman Catholic Theology, lorand.nagy1@ubbcluj.ro

PhD Supervisor: Prof. Dr. László Holló

The Monasteries of the Transylvanian Stephanite Franciscan Province and Their Documentary Sources during the Revolution and War of Independence of 1848–1849

In 1848, the Transylvanian Stephanite Franciscan province — named after Saint Stephen — comprised 23 monasteries under the leadership of Provincial Márton József Keresztes, to whom 144 Franciscan friars were subordinate. Considerable information has been preserved about several of these monasteries, owing

in part to the seven *Historia Domus* records currently known to researchers. These house chronicles vary in character: some contain entries covering all aspects of conventual life, others focused primarily on recording the events of the revolution, while still others documented occurrences in the immediate vicinity of the monastery. Alongside the *Historia Domus* records, the circular letters of the provincial, the correspondence of the local superiors, and the letters of the bishop and the interim vicar bishop have also survived. Many of the Transylvanian Franciscans took an active part in the revolution, and their written records have preserved a wealth of information about the events of that period.

Portik Noémi

Vallás, Kultúra, Társadalom, Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Római Katolikus Teológia Kar, noemi.portik@ubbcluj.ro

Doktorátusvezető: Conf. univ. dr. Vik János

Az alkotás teológiája

Kutatásunk témája a művészet szakralitása a lelkiességteológia tükrében. Ezen nagy témának egy kis szeletét szeretnénk bemutatni tanulmányunkban, amely a művészet és a szakralitás kapcsolatát vizsgálja szűkebb perspektívából. Célunk annak felvázolása, hogy az alkotótevékenység nem csupán esztétikai vagy kulturális jelenség, hanem mélyen gyökerezik a teremtésteológia és a spirituális tapasztalat világában. Hipotézisünket művészetfilozófiai források alapján szeretnénk megvizsgálni. Célunk kapcsolatot teremteni az esztétikai gondolkodás és a teológiai között. Olyan alkotókat hívunk ezért segítségül, mint Hans-Georg Gadamer, Byung-Chul Han és Jacques Maritain. Kutatásunk két alapműve Szent II. János Pál pápának a művészekhez írt levele, és Makoto Fujimura Alkotás teológiája című műve. A második fő részben a szépség, jóság és igazság hármasságának bemutatására kerül sor. Összességében egy olyan kutatást szeretnénk bemutatni, amely hidat képez a művészet világa és a hittapasztalat között.

Școala Doctorală Religie, Cultură, Societate / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Romano-Catolică, noemi.portik@ubbcluj.ro

Conducător de doctorat: Conf. univ. dr. Vik János

Teologia creației artistice

Tema cercetării noastre o constituie sacralitatea artei din perspectiva teologiei spiritualității. Studiul nostru prezintă o secțiune restrânsă a acestei teme ample, examinând relația dintre artă și sacralitate dintr-o perspectivă mai specifică. Scopul nostru este de a arăta că activitatea creatoare nu este doar un fenomen estetic sau cultural, ci este profund înrădăcinată în teologia creației și în experiența spirituală. Ipoteza noastră va fi examinată pe baza unor surse de filosofie a artei. Urmărim să stabilim o legătură între gândirea estetică și cea teologică, apelând la autori precum Hans-Georg Gadamer, Byung-Chul Han și Jacques Maritain. Cele două lucrări fundamentale ale cercetării noastre sunt Scrisoarea Papei Ioan Paul al II-lea către artiști și Teologia creației de Makoto Fujimura. În cea de-a doua parte principală este prezentată triada frumusețe–bunătate–adevăr. În ansamblu, dorim să prezentăm o cercetare care construiește o punte între lumea artei și experiența credinței.

Doctoral School of Religion, Culture, and Society / Babeş-Bolyai University / Faculty of Roman Catholic Theology, noemi.portik@ubbcluj.ro

PhD Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Vik János

The Theology of Artistic Creation

The subject of our research is the sacrality of art as viewed through the lens of the theology of spirituality. Our study presents a narrower section of this broad theme, examining the relationship between art and sacrality from a more specific perspective. Our aim is to show that the act of creation is not merely an aesthetic or cultural phenomenon but is deeply rooted in the theology of creation and in the world of spiritual

experience. We intend to examine our hypothesis on the basis of sources in the philosophy of art. Our goal is to establish a connection between aesthetic and theological thought, drawing on thinkers such as Hans-Georg Gadamer, Byung-Chul Han, and Jacques Maritain. The two foundational works of our research are Pope John Paul II's Letter to Artists and Makoto Fujimura's Theology of Making. The second main section presents the triad of beauty, goodness, and truth. Overall, we seek to present a research project that builds a bridge between the world of art and the experience of faith.

Préda Barna

Hungarológia Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Bölcsészettudományi Kar, Kolozsvár,
barna.preda@ubbcluj.ro

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Tánczos Vilmos

Képtilalomtól a szakrális képiségig: a habán kerámia motívumrendszerének alakulása

A habán kerámia korai időszakára (1580–1660) szigorú képtilalom volt jellemző. Így kerámiáik díszítésénél, úgy az edényeknél, mint a kályha- és falicsempéknél alakokat nem, csak virág és növényi motívumokat használhattak. A német közvetítéssel érkező Delfti hatás következtében az 1660-as évektől edényeiken sorra feltűnnek a figurális ábrázolások. Kezdetben főként bibliai képeket, vagy szigorúan a valláshoz köthető ábrázolásokat használtak. Legtöbb a báránnyhoz köthető, mely Jézus jelképe (Agnus Dei), ugyanakkor találkozhatunk a Szűzanya jelképével, az unikornissal, nem ritkák az angyalábrázolások, a kereszt és az IHS monogram. Katolikus, református templomokban rituális célra is készítettek edényeket, de termékeikkel ellátták az egyházak által fenntartott patikákat, többek között az anabaptisták (habánok) térítésével megbízott jezsuita rend több patikáját is.

Școala Doctorală de Hungarologie / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Litere, Cluj-Napoca,
barna.preda@ubbcluj.ro

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Tánczos Vilmos

De la interdicția imaginii la iconografia sacră: evoluția sistemului de motive al ceramicii habane

Perioada timpurie a ceramicii habane (1580–1660) a fost caracterizată de o strictă interdicție a imaginilor. Astfel, în decorarea ceramicilor — atât a vaselor, cât și a cahlelelor și faianțelor murale — nu puteau fi folosite figuri umane, ci numai motive florale și vegetale. Ca urmare a influenței delfteze, ajunsă prin intermediar german, începând cu anii 1660 pe vase apar succesiv reprezentările figurative. Inițial au fost folosite în principal imagini biblice sau reprezentări strict legate de religie. Cele mai frecvente sunt cele legate de miel — simbolul lui Iisus (Agnus Dei) —, dar întâlnim și simbolul Fecioarei Maria, unicornul; nu sunt rare reprezentările de îngeri, crucea și monograma IHS. Au realizat vase în scop ritual și pentru biserici catolice și reformate, iar cu produsele lor au aprovizionat și farmaciile întreținute de Biserici, printre altele mai multe farmacii ale ordinului iezuit, însărcinat cu convertirea anabapțiștilor (habanilor).

Doctoral School of Hungarian Studies / Babeş-Bolyai University / Faculty of Letters, Cluj-Napoca,
barna.preda@ubbcluj.ro

PhD Supervisor: Prof. Dr. Tánczos Vilmos

From the Prohibition of Images to Sacred Iconography: The Development of the Decorative System of Haban Ceramics

The early period of Haban ceramics (1580–1660) was characterised by a strict prohibition of images. In decorating their wares — both vessels and stove and wall tiles — no human figures could be used, only floral and plant motifs. As a result of the Delft influence arriving through German intermediaries, figurative representations began to appear on their vessels from the 1660s onwards. Initially, primarily biblical images or strictly religion-related representations were used. Most common are those connected to the lamb — the

symbol of Jesus (Agnus Dei) — but the symbol of the Virgin Mary, the unicorn, representations of angels, the cross, and the IHS monogram are also frequently encountered. Vessels were produced for ritual use in both Catholic and Reformed churches, and their products were supplied to pharmacies maintained by churches, including several pharmacies of the Jesuit order, which was entrusted with the conversion of the Anabaptists (Habans).

Simon Judit-Gyöngyi

Vallás, Kultúra, Társadalom, Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Római Katolikus Teológia Kar, judit.simon@ubbcluj.ro

Doktorátusvezető: Conf. univ. dr. Vik János

»Szabadság vagy elhagyatottság?« A deinstitutionalizáció, azaz intézménytelenítés és a kapcsolati közösség dilemmái a fogyatékossgal élő személyek életében (1980–2025)

A tanulmány a fogyatékossgal élő személyek életében zajló intézménytelenítés folyamatát vizsgálja, különös tekintettel annak kapcsolati és spirituális következményeire. A hivatalosan szabadságot és integrációt ígérő intézménytelenítés gyakorlata sok esetben nem hozza meg a remélt közösségi hovatarozást, sőt egy újfajta, láthatatlan elhagyatottságot eredményezhet, amennyiben az ellátás nem az egyéni szükségletekre szabott. Az elemzés ezért rámutat a paternalista intézményi múlt és a modern autonómiaközpontú szemlélet feszültségeire, különösen a súlyos fogyatékossgal élő személyek esetében. A tanulmány amellet érvel, hogy a szabadság önmagában nem elegendő: valódi, élő kapcsolatok nélkül könnyen elszigeteltséggé válik. A Fraternitas mozgalom tapasztalata alapján egy olyan kapcsolati modellt mutat be, amelyben nem a képesség vagy az önállóság, hanem a kölcsönös jelenlét és a közösség spirituális valóságának fontossága kerül a középpontba.

Şcoala Doctorală Religie, Cultură, Societate / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Romano-Catolică, judit.simon@ubbcluj.ro

Conducător de doctorat: Conf. univ. dr. Vik János

»Libertate sau abandon?« Dilemele dezinstitutionalizării şi ale comunităţii relaţionale în viaţa persoanelor cu dizabilităţi (1980–2025)

Studiul examinează procesul dezinstitutionalizării în viaţa persoanelor cu dizabilităţi, cu accent deosebit pe consecinţele sale relaţionale şi spirituale. Practica dezinstitutionalizării, care promite oficial libertate şi integrare, nu aduce în multe cazuri apartenenţa comunitară sperată, ba mai mult poate genera un nou tip de abandon invizibil, în măsura în care asistenţa nu este adaptată nevoilor individuale. Analiza evidenţiază astfel tensiunile dintre trecutul instituţional paternalist şi viziunea modernă centrată pe autonomie, în special în cazul persoanelor cu dizabilităţi severe. Studiul argumentează că libertatea singură nu este suficientă: fără relaţii vii şi autentice, ea se poate transforma cu uşurinţă în izolare. Pe baza experienţei mişcării Fraternitas, este prezentat un model relaţional în care nu capacitatea sau independenţa, ci prezenţa reciprocă şi importanţa realităţii spirituale a comunităţii ocupă locul central.

Doctoral School of Religion, Culture, and Society / Babeş-Bolyai University / Faculty of Roman Catholic Theology, judit.simon@ubbcluj.ro

PhD Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Vik János

"Freedom or Abandonment?" The Dilemmas of Deinstitutionalization and Relational Community in the Lives of Persons with Disabilities (1980–2025)

The study examines the process of deinstitutionalization in the lives of persons with disabilities, with particular attention to its relational and spiritual consequences. The practice of deinstitutionalization, which

officially promises freedom and integration, in many cases fails to deliver the hoped-for sense of community belonging and may instead give rise to a new, invisible form of abandonment, insofar as support is not tailored to individual needs. The analysis therefore highlights the tensions between the paternalistic institutional past and the modern autonomy-centred approach, especially in the case of persons with severe disabilities. The study argues that freedom alone is insufficient: without genuine, living relationships, it can easily become isolation. Drawing on the experience of the Fraternitas movement, it presents a relational model in which the centre of gravity lies not in ability or independence, but in mutual presence and the importance of the spiritual reality of community.

Székely Beáta

Ökumené Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Református Tanárképző és Zeneművészeti Kar, Kolozsvár, csiki.beata02@gmail.com

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Nóda Mózes

Jézus Szívének 20. századi tisztelete Veress Ernő prédikációinak tükrében

Doktori kutatásom témája Veress Ernő élete és munkássága. Célom az ő életművének eddig nem vizsgált részét feltárni. Jelen konferenciára olyan előadással jelentkeztem, amelynek a Jézus Szívének 20. századi tisztelete Veress Ernő prédikációinak tükrében címet adtam. A liturgikus élet tekintetében a 20. században virágkorát élte Jézus Szívének tisztelete. Ez Veress Ernő munkáiban is megjelenik. Jelenlegi előadással és tanulmánnyal egy olyan prédikáció-sorozatot szeretnék göröcső alá venni, amely a Jézus Szíve Litánia sorait bontja egységekre, ahhoz kapcsolódnak az elmélkedések. Különlegessége a koncepció mellett a kézirati mivolt. Szerkezeti felépítés: Veress Ernő ismertetése; a 20. századi Jézus Szíve-tisztelet általános jellemzői; Veress Ernő gondolatai a témáról a prédikációsorozat által. Előadásom hipotézise: Veress Ernő szervesen hozzájárult és alakította a Jézus Szíve-tisztelet erdélyi terjedését.

Școala Doctorală de Ecumenism / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Reformată și Muzicologie, Cluj-Napoca, csiki.beata02@gmail.com

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Nóda Mózes

Cinstirea Inimii lui Iisus în secolul al XX-lea în lumina predicilor lui Veress Ernő

Tema cercetării mele doctorale o constituie viața și activitatea lui Veress Ernő. Scopul meu este de a dezvălui o parte din opera sa neexplorată până în prezent. Prezenta lucrare propune examinarea unei serii de predici care desfășoară pe unități versurile Litaniei Inimii lui Iisus, meditațiile fiind legate de acestea. Particularitatea sa constă, pe lângă concepție, în caracterul manuscris. Cinstirea Inimii lui Iisus a trăit o epocă de înflorire în viața liturgică a secolului al XX-lea, aspect care se reflectă și în scrierile lui Veress Ernő. Structura lucrării: prezentarea lui Veress Ernő; caracteristicile generale ale cultului Inimii lui Iisus în secolul al XX-lea; gândurile lui Veress Ernő despre această temă prin intermediul seriei de predici. Ipoteza lucrării: Veress Ernő a contribuit organic la răspândirea cultului Inimii lui Iisus în Transilvania și a modelat această devoțiune.

Doctoral School of Ecumenics / Babeş-Bolyai University / Faculty of Reformed Theology and Music, Cluj-Napoca, csiki.beata02@gmail.com

PhD Supervisor: Prof. Dr. Nóda Mózes

The Veneration of the Sacred Heart of Jesus in the Twentieth Century as Reflected in the Sermons of Ernő Veress

The subject of my doctoral research is the life and work of Ernő Veress. My aim is to explore a hitherto unexamined portion of his oeuvre. The present paper proposes to examine a series of sermons that breaks the verses of the Litany of the Sacred Heart of Jesus into units, with meditations attached to each. Its distinctive character lies, beyond the conceptual approach, in its manuscript nature. The veneration of the Sacred Heart of Jesus experienced its golden age in liturgical life during the twentieth century, a fact

reflected also in the writings of Ernő Veress. Structure: an introduction to Ernő Veress; the general characteristics of Sacred Heart devotion in the twentieth century; Veress's thoughts on the subject as expressed through the sermon series. Hypothesis: Ernő Veress made an organic contribution to and helped shape the spread of Sacred Heart devotion in Transylvania.

Szöllősi Katalin-Zsuzsanna

Ökumené Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Református Tanárképző és Zeneművészeti Kar, Kolozsvár, katalin.szollosi@ubbcluj.ro

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Nóda Mózes

A szamosújvári ferences templom és kolostor építése a történeti források tükrében

Az előadás célja a szamosújvári ferences templom és kolostor építési körülményeinek a bemutatása a történeti források fényében, különös tekintettel az örmény katolikus és a ferences közösség kapcsolatára és kölcsönhatására. A kutatás azt vizsgálja, hogy miként formálta e két közösség együttélése az építési folyamatokat, valamint a vallási élet fejlődését. Mindez rámutat arra, hogy az épített templom és kolostor a két közösség együttélésének és kölcsönhatásának lenyomata.

Școala Doctorală de Ecumenism / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Reformată și Muzicologie, Cluj-Napoca, katalin.szollosi@ubbcluj.ro

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Nóda Mózes

Construirea bisericii și mănăstirii franciscane din Gherla în lumina surselor istorice

Lucrarea urmărește prezentarea circumstanțelor construirii bisericii și mănăstirii franciscane din Gherla în lumina surselor istorice, cu accent deosebit pe relația și interacțiunea dintre comunitatea armeano-catolică și cea franciscană. Cercetarea examinează modul în care coexistența celor două comunități a modelat procesele de construcție și evoluția vieții religioase. Aceasta evidențiază faptul că biserica și mănăstirea construite poartă amprenta conviețuirii și interacțiunii celor două comunități.

Doctoral School of Ecumenics / Babeş-Bolyai University / Faculty of Reformed Theology and Music, Cluj-Napoca, katalin.szollosi@ubbcluj.ro

PhD Supervisor: Prof. Dr. Nóda Mózes

The Construction of the Franciscan Church and Monastery in Gherla in the Light of Historical Sources

The paper aims to present the circumstances of the construction of the Franciscan church and monastery in Gherla in the light of historical sources, with particular attention to the relationship and mutual influence between the Armenian Catholic and Franciscan communities. The research examines how the coexistence of these two communities shaped the building processes and the development of religious life. This reveals that the church and monastery as built bear the imprint of the coexistence and interaction of the two communities.

Tóth József-Alpár

Ökumené Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Református Tanárképző és Zeneművészeti Kar, Kolozsvár, jozsef.toth@ubbcluj.ro

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Zamfir Korinna

»Szüljek akár fiút, akár leányt, áldozati ajándéku viszem az én Uram és Istenem elé!« (PJ 4,2) Mária δωρov-ként való megnevezése a héber qorban kifejezés tükrében a Jakab-protoevangéliumban

»Úgy igaz, ahogyan él az Úr, az Isten [...], áldozati ajándéku viszem az én Uram és Istenem elé!« (PJ 4,2). A születendő gyermekre a δωρov kifejezés utal, amely a qorban fogalmához kapcsolódik, amely a szentély, végső soron Isten felé irányuló mozgást fejez ki. Mária így Istennek elkülönített ajándék, akinek élete a szent tér felé irányul. Feltételezésem szerint a δωρov ebben az esetben köztes kategóriát jelöl az áldozat és az ajándék között, közelítve a Róm 12,1 élő áldozat jelentéséhez.

Școala Doctorală de Ecumenism / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Reformată și Muzicologie, Cluj-Napoca, jozsef.toth@ubbcluj.ro

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Zamfir Korinna

»Fie că voi naște băiat, fie că voi naște fată, îl voi duce ca dar de jertfă înaintea Domnului Dumnezeuului meu!« (PJ 4,2) Denumirea Mariei ca δωρov în lumina termenului ebraic qorban în Protoevanghelia lui Iacob

»Viu este Domnul Dumnezeuul meu [...], îl voi aduce ca dar înaintea Domnului Dumnezeuului meu!« (PJ 4,2). Termenul δωρov se referă la copilul ce urmează să se nască și este legat de conceptul de qorban, care exprimă o mișcare orientată spre sanctuar și, în ultimă instanță, spre Dumnezeu. Maria apare astfel ca un dar consacrat lui Dumnezeu, a cărei viață este îndreptată spre spațiul sacru. Ipoteza mea este că δωρov desemnează în acest context o categorie intermediară între jertfă și dar, apropiindu-se de sensul jertfei vii din Rom 12,1.

Doctoral School of Ecumenics / Babeş-Bolyai University / Faculty of Reformed Theology and Music, Cluj-Napoca, jozsef.toth@ubbcluj.ro

PhD Supervisor: Prof. Dr. Zamfir Korinna

"Whether I bear a boy or a girl, I will bring it as a gift to the Lord my God!" (PJ 4:2). The Designation of Mary as δωρov in Light of the Hebrew Qorban in the Protevangelium of James

"As the Lord my God lives [...], I will bring [the child] as a gift to the Lord God." (PJ 4,2). The term δωρov refers to the child to be born and is linked to the concept of "qorban", which expresses a movement toward the sanctuary and ultimately toward God. Mary thus appears as a gift set apart for God, whose life is directed toward the sacred space. In my view, δωρov here denotes an intermediate category between sacrifice and gift, approximating the meaning of the "living sacrifice" in Rom 12,1.

Vörös Péter

Ökumené Doktori Iskola / Babeş-Bolyai Tudományegyetem / Református Tanárképző és Zeneművészeti Kar, Kolozsvár, ska.petike2@gmail.com

Doktorátusvezető: Prof. univ. dr. Kovács Gusztáv

Coniunctis Viribus — Papi közösség, szinodális lelkipásztorkodás

Előadásomban vázlatosan bemutatásra kerül a *vita communis* teológiai, történeti és lelkipásztori jelentősége, kiemelve annak szerepét a papi identitás erősítésében, az elmagányosodás megelőzésében, valamint a közösségi tanúságtételben. Az előadás kitér az *in solidum* lelkipásztori modell egyházzjogi kereteire. Az Egyházi Törvénykönyv 517. kánonja lehetővé teszi, hogy egy vagy több plébánia ellátását papi közösség végezze közös felelősséggel, egy moderátor vezetésével. Rámutat arra, hogy ez a modell a kollegialitás és a szinodális működés sajátos megvalósulása, ugyanakkor sikeressége nagymértékben függ a résztvevők személyes és közösségi alkalmasságától, valamint a hívek befogadókészségétől. A tanulmány végkövetkeztetése szerint a papi közösségekben megélt együttműködés és közös élet nem csupán praktikus megoldás a lelkipásztori kihívásokra, hanem hitelesen tükrözi az egyház közösségi természetét, és hatékony eszköze lehet a szinodális egyházi megújulásnak.

Școala Doctorală de Ecumenism / Universitatea Babeş-Bolyai / Facultatea de Teologie Reformată și Muzicologie, Cluj-Napoca, ska.petike2@gmail.com

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Kovács Gusztáv

Coniunctis Viribus — Comunitate preotească, pastorale sinodală

Lucrarea prezintă succint semnificația teologică, istorică și pastorală a *vita communis*, subliniind rolul acesteia în consolidarea identității preoțești, în prevenirea singurătății și în mărturia comunitară. Prezentarea abordează și cadrul canonic al modelului pastoral *in solidum*. Canonul 517 din Codul de Drept Canonic permite ca îngrijirea pastorală a uneia sau mai multor parohii să fie asumată de o comunitate preoțească, cu responsabilitate comună, sub conducerea unui moderator. Se arată că acest model reprezintă o realizare specifică a colegialității și a funcționării sinodale, deși succesul său depinde în mare măsură de aptitudinile personale și comunitare ale participanților, precum și de receptivitatea credincioșilor. Concluzia studiului este că viața de colaborare și viața comună în comunitățile preoțești reflectă autentic natura comunitară a Bisericii și poate constitui un instrument eficient al reînnoirii sinodale.

Doctoral School of Ecumenics / Babeş-Bolyai University / Faculty of Reformed Theology and Music, Cluj-Napoca, ska.petike2@gmail.com

PhD Supervisor: Prof. Dr. Kovács Gusztáv

Coniunctis Viribus — Priestly Community and Synodal Pastoral Ministry

The paper outlines the theological, historical, and pastoral significance of the *vita communis*, highlighting its role in strengthening priestly identity, in preventing loneliness, and in communal witness. It also addresses the canonical framework of the *in solidum* pastoral model. Canon 517 of the Code of Canon Law allows the pastoral care of one or more parishes to be entrusted to a priestly community acting with shared responsibility under the leadership of a moderator. The paper shows that this model represents a specific

realization of collegiality and synodal functioning, while its success depends to a large degree on the personal and communal suitability of the participants and on the receptiveness of the faithful. The study's conclusion is that the collaboration and common life experienced in priestly communities authentically reflects the communal nature of the Church and can be an effective instrument of synodal ecclesial renewal.